

перепрограмуючі процеси, які суттєво впливають на процес формування естетичної потреби особистості.

Перспективи дослідження полягають, на нашу думку, у виявленні особливостей взаємодії у функціонуванні двох рівнів естетичної потреби у залежності від кількості і якості сприйнятої людиною естетичної інформації. А це, в свою чергу, дасть можливість вирішувати практичні завдання щодо формування духовно багатой особистості.

Література

1. Афанасьев М.Н. Психобиологические основы эстетической потребности. – Искусство. - 1973.-№ 7.– С. 45-46.
2. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М.: Изд-во Моск.ун-та, 1981. – 584 с.
3. Прагмативни А.С. Исследования по психологии установки. – Тбилиси: Мецниереба, 1967. – 225с.
4. Узнадзе Д.Н. Экспериментальные основы психологии установки.–Тбилиси: Изд-во АН Груз. ССР, 1961.– 210 с.
5. Чхартишвили Ш.Н. Роль и место социогенных потребностей в учебно-воспитательной деятельности // Некоторые вопросы психологии и педагогики социогенных потребностей. – Тбилиси: Мецниереба, 1974. – С. 74-91.

МЕТОДИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Цюлюпа Н. Л.,

Інститут мистецтв НПУ імені М.П.Драгоманова

Анотація. У статті розкриті особливості методичної підготовки студентів в курсі «Методика навчання гри на фортепіано», визначені цілі форми знань та вмій, які сприяють пізнанню, осмисленню та створенню музичних образів, а також їхньому адекватному відображенню у виконавському процесі.

Ключові слова: вчитель музики, гуманізація освіти, методологічна культура.

Анотация. Цюлюпа Н.Л. Методическая направленность инструментально-исполнительской подготовки будущего учителя музыки. В статье раскрыты особенности методической подготовки студентов в курсе "Методика обучения игре на фортепиано", определены пути формирования знаний и умений, которые способствуют познанию, осмыслению и созданию музыкальных образов, а также их адекватному отражению в исполнительском процессе.

Ключевые слова: учитель музыки, гуманизация образования, методологическая культура.

Annotation. Tsyulyupa N. L. Methodical direction of instrumental and performance preparation of a future music teacher. In clause the feature methodical preparation of the students in a rate "Technique of training to game on a piano" are opened, the ways of formation of knowledge and skills are determined which promote knowledge, and creation of musical images, and also their adequate reflection.

Key words: music teacher, humanization of education, methodological culture

Постановка проблеми. Перехід на ступеневу систему підготовки фахівців у галузі вищої музично-педагогічної освіти потребує суттєвих змін у

змістовному і процесуальному забезпеченні її окремих складових, що зумовлено сучасними вимогами ринку праці, зміною соціального замовлення на рівень готовності випускника до виконання основних виробничих функцій та можливістю самореалізації особистості через професійну діяльність. Вчитель музики як професіонал формується у просторі мистецької освіти, яка створює фундаментальні основи для розвитку його універсальності: основною її функцією стає перетворення існуючого музичного досвіду в суб'єктну форму.

На вирішення цього завдання спрямовані **теоретико-методичні дослідження та публікації**, націлені на розвиток у процесі інструментально-виконавської підготовки музичних і загальних здібностей, професійних і особистісних якостей майбутніх вчителів музики. У цих працях вивчаються проблеми формування художньо-аналітичних умінь (О.Плотницька), художнього світогляду (К.Васильковська), педагогічних переконань (Ю.Ростовська), музичної культури і виконавського мислення (О.Бурська, Н.Згурська, Н.Мозгальова), музично-стильових уявлень (О.Щербініна), готовності майбутніх вчителів музики до інструментально-виконавської діяльності (Л.Гусейнова).

Водночас цілий ряд питань, пов'язаних з методичною підготовкою студентів, зокрема інтенсифікації навчання та посилення його розвивального ефекту, не знайшов ґрунтовного висвітлення. Тому **метою статті** поруч з розкриттям особливостей методичної підготовки студентів в курсі «Методика навчання гри на фортепіано» стало визначення шляхів формування знань та вмінь, які сприяють пізнанню, осмисленню та створенню музичних образів, а також їхньому адекватному відображенню у виконавському процесі.

Отримані результати. Зазначимо, що ідея розвитку учнів у процесі їх навчання завжди була однією з найважливіших у педагогіці мистецтва. Вона отримала фундаментальну розробку в галузі фортепіанно-виконавського навчання в працях Г.М. Ципіна, які були присвячені проблемам загальномузичного розвитку учнів-піаністів. Розвиток теорії розвивального навчання саме в цій галузі музично-інструментальної підготовки був

невипадковим. Адже відомо, що музичне мистецтво є не тільки засобом естетичної насолоди, а й величезним засобом пізнання навколишнього життя; воно здатне розбуджувати найглибші пласти людської душі та інтелекту.

Значні резерви загального і музичного розвитку має і сам процес фортепіанно-виконавського навчання. Так, педагоги-піаністи зазначають, що гра на музичному інструменті збагачує учнів власним, особистісним досвідом. При цьому занурення в музичний матеріал допомагає поєднувати опосередковано-абстрактне з конкретно-музичним, систему понять і уявлень з реальними звуковими образами. Тим самим утворюється необхідна основа для різноманітних музично-розумових операцій, яка сприяє їх успішному вирішенню. Розвивальний ефект найповніше спостерігається в індивідуальній формі музичних занять, оскільки він з самого початку передбачає тісний контакт між педагогом і учнем і надає можливість враховувати індивідуальні особливості учня, використовувати відповідні їм методи навчання, а також реалізувати педагогу в процесі діалогового спілкування власний особистісно-творчий потенціал.

Однак в практиці методичної підготовки майбутніх вчителів музики багаті розвивальні можливості теорії фортепіанно-виконавського навчання використовуються недостатньо. В лекціях і практичних заняттях увага студентів привертається, в основному, до завдань розвитку технічних і спеціальних здібностей учнів, формуванню конкретних навичок. В результаті студенти у майбутній педагогічній діяльності не можуть дати своїм вихованцям різнобічні теоретичні відомості, розкрити в контексті виконавської діяльності об'єктивні закономірності музичного мистецтва. Таким чином, виявилась гостра необхідність побудувати викладання курсу методики гри на музичному інструменті на основі цілісної теорії загальномузичного розвитку учнів.

Досягненням цієї теорії стало те, що в ній теоретично поєднується багатий досвід передової музичної педагогіки з новітніми досягненнями в галузі психології, дидактики та інших суміжних наук, розкривається специфіка їх застосування в практиці виконавського навчання, що дозволило створити

цілісну концепцію розвитку учня в процесі навчання гри на фортепіано. Її особливість полягає в тому, що розвиток учня-музиканта розглядається як основна мета фортепіанної підготовки. При цьому формування ігрових навичок, професійно-виконавських умінь стає не самоцільлю, а засобом вирішення кардинальних музично-виховних і музично-навчальних завдань. За переконанням Г.М. Ципіна, найголовніше для вчителя – навчити учня ефективно і раціонально працювати за музичним інструментом, прилучити його до самостійної пізнавальної діяльності і творчого пошуку.

Такий підхід орієнтує педагога на розвиток музичного мислення учня на всіх етапах пізнання музики. У виконавській діяльності він передбачає проникнення у зміст музики через її всебічне аналітичне осмислення, що пов'язане з ретельним вивченням нотного тексту, з виявленням стилю і жанру твору, особливостей його будови і музичної мови, а також знайомством з епохою створення даного твору і особистістю композитора. Отже, студенти в процесі методичної підготовки повинні оволодіти прийомами стимулювання пізнавальних інтересів учнів, розвитку їх музично-розумової активності.

Важливим аспектом методичних знань майбутніх вчителів музики стає необхідність поєднання музично-пізнавальних інтересів з емоційним світом учнів. Це виявляється надзвичайно важливим, оскільки специфікою музичного виконавства є формування розумових операцій на основі переживання виконуваного твору. Музиканти-психологи підкреслюють, що “біологічний смисл емоцій полягає не тільки в оцінці, але й у миттєвій підготовці... сприйняття, мислення, м'язового апарату до дії в даній ситуації” [1, 55]. З іншого боку, розуміння форми і змісту музичного твору посилює емоційне переживання. Значну роль таке поєднання відіграє у розвитку асоціативного мислення, воно сприяє розумінню твору в його зв'язках з іншими явищами мистецтва і життя.

Шляхи до вирішення цієї проблеми студенти повинні шукати у самому процесі навчання, в такій його організації, яка б забезпечувала найбільш високі результати розвитку учнів. Відповідно, їх увага привертається до таких

важливих питань теорії розвивального навчання, як можливості збільшення репертуару учня; прискорення темпів його вивчення; збільшення теоретичних знань під час проведення уроку музики; зменшення репродуктивних способів діяльності за рахунок стимулювання творчої ініціативи і самостійності учня.

Збільшенню навчального репертуару та прискоренню темпів його вивчення слугують такі форми роботи, як читання нотного тексту з листа і ескізне розучування музичних творів. Інтенсивний розвивальний їх вплив полягає в тому, що вони: збільшують багаж знань учнів, наповнюють його новою інформацією і в цілому поглиблюють уявлення про стильову різноманітність музичного мистецтва; формують здатність до симультантного сприйняття, створюють основу для розвитку інтуїції; стимулюють розвиток особистісних музичних інтересів, оскільки робота над музичними творами здійснюється за принципом вільного, не регламентованого відбору навчального репертуару; розширюють можливості знайомства з різними музичними стилями та відповідною їм технікою виконання; сприяють піаністичному зростанню через подолання більш складних виконавських проблем [2, 24].

Формування елементів педагогічної компетентності стає більш успішним, якщо оволодіння теоретичними знаннями супроводжується вивченням і теоретичним осмисленням досягнень видатних педагогів-музикантів, розглянутих крізь призму сучасних вимог до музичної освіти школярів. Знайомство з їх педагогічним мистецтвом допомагає створити у свідомості студентів образ-модель Вчителя, викликає необхідність порівнювати свої знання і реальні дії з образом-ідеалом, стимулювати власні пошуки у цій галузі.

Аналіз чужого досвіду стає проміжною ланкою між знанням теорії виконавства і власною педагогічною діяльністю. Співвідношення педагогічної практики видатних музикантів з відповідними теоретичними положеннями сприятиме подоланню формального засвоєння знань студентами, а критичне засвоєння практичного досвіду створює сприятливі умови для становлення педагогічних поглядів, переконань, для формування творчого мислення.

Важливого значення в процесі методичної підготовки набуває й усвідомлення важливості виховання у школярів активності й самостійності, бо навіть випускники музичних шкіл не вміють самостійно правильно розібрати нотний текст, осмислити його як художнє явище. Прояви самостійності учнів можуть бути різними: вміння зорієнтуватися в незнайомому музичному матеріалі, правильно “прочитати” нотний текст, створити переконливу інтерпретацію твору, знайти необхідні прийоми і засоби втілення художнього задуму, критично оцінити результати власної виконавської діяльності.

Враховуючи визначені аспекти теорії розвивального навчання, студенти на практичних заняттях в умовах дослідницької роботи визначають види і форми уроків, специфічні методи роботи з музичними творами. Найбільші складності у них викликала необхідність збагатити урок музики теоретичними знаннями: поглибити історико-теоретичну інформацію, застосувати аналіз і узагальнення як метод, що сприяє розумінню музики та її адекватного виконання; встановити асоціативні зв'язки з іншими видами мистецтва й різними життєвими явищами. Ці ситуації показали, що студенти не вміють переносити набуті знання з історії музики, художньої культури та інших навчальних дисциплін у сферу педагогічної діяльності. Така теоретична насиченість занять пов'язана передусім із збагаченням слухового досвіду учнів і стимулюванням їх музичних інтересів, а також розвитком образного мислення та емоційно-чуттєвої сфери.

Таким чином, обгрутовуючи важливість включення в курс методичної підготовки студентів теорії розвивального навчання, можна виділити принципи її застосування: принцип комплексного підходу до процесу опанування навчальним матеріалом; принцип підкріплення теоретичних знань музично-слуховим аналізом; принцип підпорядкованості теоретичного матеріалу конкретним педагогічним завданням; принцип творчої самореалізації студентів у педагогічній діяльності.

Досягнення мети методичної підготовки забезпечувало використання сукупності таких методів і прийомів: репродуктивного, дослідницького, креативного, проблемних завдань, стимуляції та мотивації навчання,

дотримання наскрізного стрижня – шкільного репертуару, опори на національне музичне мистецтво, компетентності при формуванні педагогічних уявлень студентів, стильового аналізу засобів музичної виразності, взаємонавчання.

Висновки та подальший напрямок дослідження. Узагальнення результатів дослідної роботи дозволяють визначити умови, які сприяють вдосконаленню методичної підготовки студентів у галузі інструментального навчання: розкриття для студентів перспектив реалізації розвивальних тенденцій у виконавському класі; обґрунтування і підтвердження на практиці можливості поєднання загальнорозвивальних методів навчання з формуванням рухо-технічних вмінь та навичок; формування у студентів інтересу до особистості учня і переваг особистісного підходу до його розвитку; усвідомлення студентами вимог, які такий підхід пред'являє їм і переконання в тому, що він є плідним для їх власного розвитку – загальнохудожнього і музично-виконавського.

Застосування теорії розвивального навчання в системі методичної підготовки майбутнього вчителя музики розширює наукові погляди щодо її когнітивно-пізнавального потенціалу у контексті музично-виконавської діяльності, її основні положення надають можливість цілеспрямовано активізувати музичне мислення студентів і можуть стати підґрунтям для оновлення навчальних програм з музично-виконавських дисциплін.

Література

1. Медушевский В.В. *Интонационная форма музыки.* – М., 1993.
2. *Теория и методика обучения игре на фортепиано.* – М.: Владос, 2001.
3. Цыпин Г.М. *Обучение игре на фортепиано.* – М.: Просвещение, 1984.

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Чернуха Н. М.

Луганський національний педагогічний університет ім. Т.Шевченка

Анотація. В статті подана сутнісна характеристика інтеграції виховних соціальних впливів суспільства у формуванні громадянської культури учнівської молоді на сучасному етапі українського державотворення.

Запропоновано ретроспективний аналіз формування громадянської культури.

Ключові слова.